

Nyhetsbrev Vänerrådet

December 2024

Här kommer en uppdatering om vad som sker inom ramen för Vänerrådet.

Uppföljning av årets implementering av tappningsstrategin

Rapport från Vattenfall

Vattenfall rapporterar om deras utvärdering av den nya tappningsstrategin (TS5 – Tappningsställare 5) och hur den har kunnat implementeras samt anledningar till avvikelser under året. I början av 2024 var Vänerns yta relativt hög (44,67 m, RH2000) och Vattenfall planerade för en ökad tappning. Detta för att kunna sänka vattenståndet till de planerade dammsäkerhetsarbetena i Lilla Edet, som skulle genomföras under 2024.

Tillrinningen till Vänern ökade dock radikalt tidigt på året och pågick en längre period, som mest var tillrinningen uppe i över 1800 m³/s. Detta gjorde att Vattenfall fick frångå tappningsstrategin och gå upp i en ökad tappning med 900 m³/s i slutet av mars. Då ytan trots detta fortsatte att stiga blev man till slut tvungen att tappa 1000 m³/s, som är riktlinjerna enligt vattendomen. Det stora vattenflödet gjorde att man var tvungen att göra paus i arbetet med dammarna, men detta kunde återupptas i juni.

Vattenfall har tappat mer under sommaren och hösten för att försöka få ner vattennivån så att förberedelser för fortsatt dammarbete kan göras. Ett avsteg från tappningsstrategin behövde därför göras under hösten för att ha marginaler till etapp 2 i dammarbetet, särskilt med tanke på den tillrinningen som skedde i början av 2024.

Vattenfall har inte kunnat tillämpa tappningsstrategin fullt ut pga dammarbeten och den stora tillrinningen. Men Vänerns yta varit högre än på länge eftersom det har kommit så stora mängder nederbörd. Medelvattenståndet har under årets första 9 månader legat på 44,85 m (RH2000), vilket är ett högre årsmedel än något år efter år 2000. Ett av målen med tappningsstrategin har därmed uppnåtts, även om tappningsstrategin inte har implementerats fullt ut.

Vattendynamikens inverkan på djur och växtliv 2024

De höga vattennivåerna i Vänern under våren 2024, som sedan dröjde kvar en bra bit in på sommaren, bedöms ha varit gynnsamma för djur och växtlivet i och omkring sjön. Flera observationer av biologer och naturintresserade styrker detta, även om kvalitetssäkrade data i dagsläget saknas. För sådana krävs ett utökat miljöövervakningsprogram och analys av längre tidsserier.

På flera ställen runt sjön kunde man under våren och försommaren observera hur vattennivån steg och dränkte träd och buskar som under en längre tid stått på den torra delen av stranden, vilket är önskvärt. När det gäller tall och gran tycks dessa ofta ha rensats bort ganska tidigt under våren. För björk tycks processen gå långsammare, men flera uppgifter tyder på att även björkslyet påverkats när

det stått nedsänkt i vatten under perioden. När det gäller al och vide tycks processen gå betydligt långsammare. Mycket tyder på att många av dessa träd och buskar har överlevt det långvariga högvattnet och även nedisningen i vintras. Det återstår att se hur den nya tappningsstrategin kommer påverka dess utbredning på sikt.

Vänerns vattenvårdsförbund kan rapportera att det höga vattenståndet under våren inneburit goda förutsättningar för gäddans lek och den tidiga yngelfasen, vilket förhoppningsvis kan märkas i fisket om några år. Förbundet har till följd av resursbrist bara haft möjlighet att inventera en lokal i våras (Hagelviken), men resultatet från denna avseende yngeltäthet är det bästa på många år. Det behövs mer resurser till inventeringar och uppföljning av effekterna av Vänerns nya tappningsstrategi. Vänerns vattenvårdsförbund har därför skickat in en Leader-ansökan för Samförvaltning fisk i Vänern och hoppas på bland annat medel till en tre-årsperiod av utökad inventering av gäddyngel i Vänerns grunda vikar.

Angående de häckande fåglarna på fågelskären i Vänern så var det ett relativt bra år med totalt nästan 20 % fler häckande individer än 2023. Det relativt höga antalet är sannolikt inte en reaktion på det höga vattenståndet, men det är positivt att konstatera att fågelhäckningen inte heller tycks ha påverkats negativt av detta. På sikt bedöms de ökade variationerna i vattenståndet kunna leda till att öppna miljöer bibehålls, vilket är en grundläggande förutsättning för häckningen på fågelskären.

När det gäller fågellivet på de betade strandängarna kring Vänern finns rapporter om ovanligt höga antal av såväl häckande som rastande våtmarksfåglar. Det gäller till exempel rödbena som observerades med upp till 5 individer vid Nolgårdsviken i norra Vänern och för första gången i modern tid kunde det även konstateras att rödbenorna kläckt och fött upp ungar på de blöta strandängarna i området.

Kartering av Vänerns vattennivåer

MSBs projekt som innebär att kartlägga och utreda konsekvenser av höga och låga vattennivåer i Vänern har följande status:

- MSB jobbar just nu med att sammanställa resultatet i en slutrapport
- Referensgruppen kommer att granska rapporten under januari 2025
- Styrgruppen fattar beslut om rapporten mars 2025
- Slutrapporten och översvämningsskikten kommer att publiceras på MSBs översvämningsportal
- Redovisning av projektet kommer hållas för berörda målgrupper och intressenter under våren 2025

Ny överenskommelse och handlingsplan för Vänerrådet 2025-2028

En ny överenskommelse ska undertecknas av de tre instiftarna för den andra perioden för Vänerrådet (2024-2028). Under Vänerrådets första period (2018-2023) låg fokus på att utveckla en naturanpassning av den säkerhetsinriktade tappningsstrategin som gällde från 2008. Under den kommande perioden kommer inriktningen i stället vara samordning av uppföljningsprogram för tappningsstrategin, främjande av forskning och fördjupning samt informationsspridning kring regleringsfrågan och dess effekter. Överenskommelsen skrivs under av Vänersamarbetets ordförande och de båda landshövdingarna före årsskiftet, samt skickas ut till alla deltagande organisationer. Vänerrådets AU har tagit fram ett förslag till uppdaterad handlingsplan som ska biläggas överenskommelsen och skickas ut till alla i Vänerrådet samt beslutas på Vänerrådets möte i juni 2025.

Vänerrådets årliga möte 10 juni 2025

Nästa år kommer Vänerrådets årliga möte att hållas den 10 juni på Vänermuseet i Lidköping. Boka in i kalendern redan nu, så kommer ett program att skickas ut närmare tiden för mötet.

Kontakter arbetsutskottet

Erik Wallentin, Länsstyrelsen VG, erik.wallentin@lansstyrelsen.se

Gunnar Lagerkvist, Länsstyrelsen Värmland, gunnar.lagerkvist@lansstyrelsen.se

Laila Gibson, Vänersamarbetet, laila.gibson@vanern.org

Samlad information om Vänerrådet finns på länken nedan.

<https://www.lakevanern.se/livet-vid-vanern/vanerradet/>

Alla aktörer i Vänerrådet uppmanas att länka till denna sida från sina respektive webbsidor som ett sätt att sprida tillgången till den information om Vänerrådet som finns samlad på ett ställe.